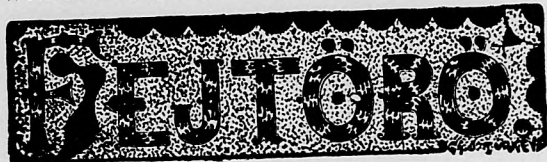

Játszották a bécsi versenyen 1897 május 29-dikén. Judd, az érdekes játék megnyerője az Észak-Amerikai-Egyesült-Államok követe volt Bécsben.

Hírek. A sakkhumor nyilatkozik meg egy német jogász eme tanácsában: Örülj minden nyert játéknak éppen annyira, a mennyire az elvesztett boszszant; különben kárt vallasz. Ha két lépés között ingadozol, minden esetre a jobbikat válaszd; ennek az ellenkezője ostobaság volna. Ha a királyodnak «sakk»-ot mondanak és csak egy szabad koczkád van, akkor lépj rá azonnal és fölösleges rámeredéssel a táblára ne tégy úgy, mintha gondolkoznál; hogy miért nincs 65 koczkája, azt úgy sem fogod megfejtetni.

A sakkrejtvényt teljesen vagy részben helyesen fejtették meg: Ligeti Károly, ifj. Stockinger János, Wettin Jenő, ifj. Mohai Lajos.

Jelige: Fejtőró az elme sportja.

Számtani kérdés:

Egy ellenséges hadtest két nap előtt bizonyos helyről elindult s naponként négy és fél mérföldet tesz. Egy másik hadtest azt, ugyanazon helyről kiindulva hat nap alatt akarja utólni. Hány mérföldet kell ezen hadtestnek naponként tennie? (Csiszár József.)

Művelődéstörténeti kérdés:

Ki volt az a nyomdász, ki hazánkban az első könyvet nyomtatta? Miről szól a könyv? Hogyan hívják a könyvet és miért? Melyik király uralkodása alatt nyomtatta? Hol volt ez a nyomda?

Természetráji kérdés:

Melyik az a kutyatej-félékkel rokon, 2-3 méter magas cserje, melynek 3-7 metszetű levelei vannak? Gyökerei idővel megmúrosodnak s mérges nedvű keményítővel telnek meg. A gyökerekből a mérget hámozás, főzés és áztatás által vonják el, a keményítőből pedig finom lisztet gyártanak. (Malártsik Gy. Lajos.)

Képrejtvény.

ITYMOÁERGNS

Megfejtési határidő 1902 július 27.

14. számban közölt fejtőró kérdések megfejtése:

Algebrai kérdés: 33,120 métert, illetve 33 kilométert és 120 métert. **Vegyteni kérdés:** Olivin. **Földrajzi kérdés:** Ross Jakab. 1839-43-dik évben. **Képrejtvény:** A ki rózsákból veti meg ágyát, alkudjék meg a tövissekkal.

Helyesen fejtették meg: Ifj. Barthonek Károly, Tóth Kálmán, Hartmann Ervin, Brandstein Alfréd, Popper József, Weichberg Gyula, Imreh Béla, Lőrincz Ferencz és Dezső, Wettin Jenő, Argay Zsigmond, Dobránszky Ede, Szabó Lajos, Breuer Ernő, Rotter Ernő, Neumann Antal és Mór, Kiss Béla, Grünfeld Ferencz, Ligeti Károly, Brünauer Endre, Dragon János, Balogh Mihály, Róth Jenő, Akay Elemér, ifj. Mohai Lajos, Majtinszky Miksa, Török Mihály, Szedlacek Károly, Auer Lajos, Feldmann József, ifj. Stockinger János, Keczkés Jenő, Szűsz Nándor, Szöllös Ármán.

A kitézött könyvjutalmat (Deli: Bácsy Jakab dkt.) Szabó Lajos budapesti előfizetők nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

Studiosus. Egész helyes volt az az ítélet. — **Külföld.** A különböző tárgyakról kell vizsgálatot tennie. — **K. L.** (Marosvásárhely). Dolgozatát elolvassuk és aztán véleményét mondunk róla. — **Cs. I.** (Alesi). Régi mesét mond el, régi formában. A jellemek nincsenek jól megalkotva és a stílusa is igen pongyola. — **R. V.** (Tapolca). 1. Beküldheti. 2. Nyolcz osztály és érettségi bizonyítvány szükséges. 3. Arra a kérdésre a sakkrovat üzeneteiben találja meg a feleletet. — **I. B.** (Budapest). Intézkedtünk, hogy a könyvet megkapja. — **K. I.** (Nagy-Kanizsa). 1. Beküldheti; ha jó, közöljük. 2. Levelet átadtuk a rovatvezetőnek. — **L. K.** (Pécska). Igen nagy a közlésre elfogadott rejtvények száma s így nem tehetünk arra nézve ígéretet, hogy az ön kérdéseit mikor közöljük. — **K. I.** A bekötési táblákról legközelebb felvilágosítással szolgálunk. — **H. S.** (Arad). Egyes szám ára 25 fillér. — **T. K.** (Kecskemét). Közölhető. — **I. K.** A mostaniak nem sikerültek, de egy-két közölhető mégis akadt köztük. — **L. K.** Rejtvényt megvizsgáljuk.

!! Megjelent !!

Lombfűrészeti és faragászati különlegességekből összeállított nagyszabású album és árjegyzékünk, mely tartalmazza az összes idevágó kellek és díszvassalások képes gyűjteményét. Mivel a fentemlített cikkek és kellek ez ideig jórészt Bécsből szereztek be, indittatva éreztük magunkat egy minden tekintetben modern és terjedelmes album összeállítására, míattal lehetővé tesszük minden oly cikk előnyös, olcsó és gyors beszerzését, mely eddig csak külföldről jóval nehezebben és nagyobb költséggel történhetett. 9076

Kiss Ernő és Társa, Budapest, VII., Erzsébet-körút 17.
 Árjegyzék kívánatra bérmentve.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

ARANY JÁNOS ÉLETE ÉS MUNKÁI.

Irta

GYÖNGYÖSY LÁSZLÓ.

Képekkel.

Ára kötve 6 K.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.		IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.		Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	

A CLAUDIUSOK. 17

Eckstein Ernő regénye. Átdolgozta Gaal Mózes.

Claudia sem tudta erőltetett nyugalma sokáig megőrizni. Minden izma reszketett a belső megindultságtól.

— Claudiám, szeretett gyermekem! — tördelte a szavakat a főpap és szívéhez szoritotta leányát. — Te reszketesz, te sírsz? Térj magadhoz. Így ni, hajtsd fejecskédet a vállamra s mond meg nekem nyugodtan, könnyek nélkül: mi fáj neked olyan nagyon. Hiszen én neked édes atyád és nem zsarnokod vagyok. Hallod, Claudia?

Claudia atyjának a szemébe nézett. Hálás mosolyt villant át komoly vonásain.

— Atyám, te olyan nagyon-nagyon jó vagy! Bocsáss meg, ó, bocsáss meg nekem, hogy megbántottalak!

— Beszélj, gyermekem! Mondj el mindent! De nem! Majd később. Ízgatott vagy s nekem is ki van szabva minden óráim. Ma este megbeszélünk mindent. Most a közügy szólit, most a hazának van reám szüksége. Addig is csak arra kérlek téged, ne légy túlságosan rideg Furius irányában. Igérd meg, kedves Claudiám!

— Megigérem.

Claudia még egyszer megölelte és megcsókolta atyját s kisietett a szobából.

Titus Claudius így szólott, mintegy önmagához intézve szavait: Neki boldoggá kell lennie, nem szabad, hogy boldogtalan legyen. Soha sem látam így. Hogy zokogott, hogy reszketett! Ismerem őt, megértem őt! Családom fénye féltve őrzött kincsem, de ezen az áron nem kell, nem, soha! Ó, drága édes gyermekem, te és az a másik is, a szívedhez forrottatok! Hála neked, végtelen jó Jupiter, a ki így megáldottál. Oltárod-

nak minden fölszálló füstje szárnyára kapja s elviszi hozzád hálám buzgó imáját.

Negyedórával utóbb Titus Claudius a Mons Capitoliumon levő Jupiter-templomban volt. Ott gyűlt össze tanácskozni a senatus.

A senatus tagjai csaknem mind egy szálíg megjelentek ezen a nevezetes gyűlésen. Ott volt Nerva, a tiszteletreméltó agg, a zordon tekintetű, éles eszű Cornelius Cinna, a ki nyiltan merte hirdetni, hogy a törvényjavaslat ellen fogja szavát fölemelni. Ott volt a félénk és határozatlan jellemű Sextus Furius, a ki úgy látszik lázasan érdeklődött a törvényjavaslat sorsa iránt s azt kívánta volna, hogy mindenki ellenkezés nélkül fogadja el. Mindenütt vakítóan fehér tógák, előkelő arczok, feszült figyelem. Írásra készen ültek az asztaloknál a scribák, — a gyűlés jegyzői. A bejáratok előtt állottak a vesszőköteggel és fejszével kezökben a lictorok.

Az ülést a nazarénusokkal való szövetkezés gyanújával terhelt Titus Flavius Clemens consul helyett egy praetor nyitotta meg.

Felolvastatta a Titus Claudius által készített keresztény-üldöző törvényt s aztán fölvetette ősi szokás szerint a kérdést:

— Mit itélsz felőle?

A senatorok legnagyobb része nagy buzgósággal, sőt csaknem szolgálai alázattal sietett leszavazni s így nagyon hamar reá került a sor Cinnára.

Lassú méltósággal kelt fel helyéről. Nem volt nagy termetű, de e pillanatban csaknem imponált büszke alakja. A félénkek seregén végig szárnyalt gúnyos tekintete, végül megpihent Titus Claudius Mucianus komoly arczán. Erős, messzecsengő hangon kezdé meg támadását a törvényjavaslat ellen, a mely szerinte nem méltó a római nép-

hez. Fényes, hatalmas egy politikai beszédet tartott. Nem törődött a tuczat szónokok általános fogásaival, egészen eredeti, egészen egyéni volt. Nem száraz okoskodás, hanem szellemtől és gúnytól szikrázó, élénken színező, megkapó hevű viadal, a szárnyaló szónak fegyverével. Az emberi tudás egész birodalmát felölelte, merész képei, hasonlatai, párhuzamai bámulatba ejtették a hallgatókat.

— Legyeket akartok keresztre feszíteni — mennydörgé hatalmas hangon. — Csígasort, darút építették, hogy egy szalmaszálát vessetek keresztül a falon. Ugyan küldjétek száz cohorsot a falusi birtokomra, egy vakondok garázdálkodik a földemen! Kaszát, sarlót a kezetekbe, nagy teherhordó kocsikat elő — a mezőn egy szál vadrózsát kell levágnunk és haza szállítanunk! Feszítsétek meg a vitorlát, hajóslegények: a szép Lykoris tüsszenteni akar. Páratlan bölcseségűek vagytok ti erkölcs-örök, sziklabástyái az állam ártatlanságának. Ugyan, kérlek szépen, büntessétek meg a verebeket is, az egyik olyan arcátlan volt hogy az ünneplő, hófehér tógámra szemetelt! Bitóra a nyomorulttal — mert felségsértést követett el. Ha ti nem ügyeltek az államra és a római népre, maholnap mindnyájunkat elevenen taszitanak sírba a — verebek!

Igy tette nevetségessé a messzelátó bölcs elméjével azt a nagy hűhót, mely e törvényjavaslat készítésének az alapja volt. Azután a dolog érdemére térve át, Titus Claudiushoz fordult és így folytató:

— Ez a törvény elitéli a nazarénusokat azért, mert a nazarénusok a római isteneket nem létező, képzelet szüleményeinek mondják. Nos hát, megvan-e az államnak az a joga, hogy a polgárok egyéni meggyőződését ilyen módon ellenőrizze?

Hol itt a határ, egybesereglett atyák? Hát nem félték attól, vagy talán nem is sejtitek, hogy megszavazván ezt a törvényt, szabadságotok utolsó töredékét temetitek el? Miesoda? Ti megöletitek a nazarénusokat? Miért nem fenyegetitek halállal azokat is, a kik Mars és Rhea Silvia házasságát azokat is, a kik Mars és Rhea Silvia házasságát nem valóságnak, hanem mesének tartják? Ismét azt kérdezem tőletek: hol itt a határ? Meddig terjed a jó római polgárnak a joga? Ha az atheni görög római állampolgári jogot akar nyerni, hivatalos okmányban kell bizonyítania, hogy a Léda tojása csakugyan igazi tojás volt? Hinnie kell Danæ arany-esőjét és Sisiphus szerinte csakugyan sziklát görget fel a hegyre, mely minduntalan visszagurul a völgybe? Nem, egybegyűlt

atyák, ehhez hasonló még soha sem történt Rómában. Soha senki sem követelte Róma polgáraitól, hogy ezt vagy azt higgyék, amaz pedig ne higgyék. Mit jelent ez a mi szép őslatin szavunk: *religio*? Szent borzalmat jelent, a felsőbb lényektől az ember ösztönszerűleg megijed; azt, hogy a felsőbb lényt valójában minek tartjuk, senki tőlünk számon nem kérheti. Szíve és lelke eszményképeit mindenki maga alkotja meg. Ez a törvény azt akarja, hogy szívünkben és lelkünkben kiüzzük eszményeinket s dobjuk ki az utczára. Államvallást akar csinálni s az egyének gondolatait állami egyenruhába akarja bújtatni. Összegyűlt atyák, ez a törvény nem egyéb, mint merénylő az egyéni és polgári szabadság, gondolkodás és érzés ellen. Ezért kell irgalmatlanul elvetnünk.

Rövid ideig megállott. Körülötte kínos csend; az arcok tele voltak aggodalommal. A senatorok megkövülve ültek helyeiken. Irtóztatva hallgatták ezeket a vakmerő, szabad szellemű, áthatott szavakat és a szónokot, a ki nem félt a mindenható császár akaratával és kivánságával dacolni. — Fejébe kerülhet — suttogta Sextus Furius. — Elvégezted? — kérde az elnöklő praetor Cinnától.

— Még csak egy-két szavam volna — folytatta Cinna. — Attól ne félj, hogy én a szavazás sikerét esetleg azzal akarom megbiúsítani, hogy a vitát messzire elnyújtom. Az egybegyűlt atyák figyelmét csupán egy fontos körülményre akarom felhívni. Az a törvény, melyet én föltétlenül elvetendőnek ítélek, nemesak a közszellemet fogja nyomorulttan megmételtyezni, hanem a családi békét és boldogságot is tönkre teszi. Elkerülhetetlen következménye az leszen, hogy erényné válik a kémkedés, az árulás, följelentés, — pedig, sajna, Rómában mindezek a dicső erények már javában fölburjánzottak. Az erkölcsi érzetet, az embertársainkba vetett bizalmat ez a törvény, mely jutalmat ígér az árulóknak és fülbesúgóknak, meg fogja egészen ölni. Óva intelek titeket, ne adjatok e törvénytől fegyvert minden hitvány embernek a kezébe, mert ez a fegyver ezer meg ezer békességes polgárnak az életét fogja halállal fenyegetni. Ez a fegyver bármely pillanatban ellenetek fordulhat. Csak addig vagytok urai a lándsának, míg markotokban szorítjátok, ha egyszer eldobtátok, vége a hatalmatoknak! Egybegyűlt atyák, meg vagyok arról győződve, hogy ti ezt a törvényt, mely fölösleges és hozzátok nem méltó, mindnyájunkra nézve pedig káros, — egyhangúlag el fogjátok vetni.

Ennek a minden tekintetben hatalmas beszédnek a senatus tagjaira igen nagy hatása volt. A régi római önértetnek immár kihamvadt szikráit egyik-másik senatornak a kebelében lánggra lobbantotta. Innen is, onnan is lelkes, helyeslő kiáltások hangzóttak. Titus Claudius komoly arczára az aggodalom felhője borult egy pillanatra. Csakhogy a közhangulat mégsem szólott Cinna mellett. Más viszonyok között és más gyülekezeten Cinna föltétlenül diadalmaskodott volna, de itt a félelem volt az uralkodó érzés.

Érzelmeket megmozgató. Kijelentette, hogy Cornelius Cinna téved, ha azt hiszi, hogy a törvényjavaslat korlátok közé szorítja a vallás és gondolkodás szabadságát. A kormány tisztán politikai kérdésnek tekinti. Köszöni a kitünő szónoknak, hogy a kérdést a maga szempontjából is oly szépen megvilágította. Az ilyesmire mindig nagy szükség van. Reméli, hogy az egybegyűlt atyák az igazi érvek erejét vetik mérlegbe s nem vakítja el őket a szónoklat fénye. Pontról pontra igyekezett azután Cinna érveit megcáfolni, különösen

A CAMPANILE ÖSSZEOMLÁSA UTÁN.

A senatorok rendre felálltak és — elfogadták a törvényjavaslatot. Az ajkuk remegett, szavuk nem beszéd, hanem dadogás volt. Hivatkoztak Titus Claudiusra, a törvényjavaslat készítőjére s érveltek azzal, hogy Jupiter főpapja bizonyára érett megfontolás után, kellő szakértelemmel és bölcseséggel terjesztette a senatus elé. Négy-öt szónoknak ez értelemben való rövid és gyámoltalan, színtelen felszólalása után reá került a sor Titus Claudius Mucianusra.

A főpap előkelő nyugalommal és a győzelem biztos tudatával emelkedett szólásra. Tartózkodott minden szónoki fogástól. Beszéde inkább száraz és szigorúan érvelő volt, mint elragadó s az

pedig azt az állítását támadta meg, hogy az új törvény a kémrendszert és árulást honosítja meg. Cornelius Cinna alaposan félreértette, vagy szándékosan nem akarta megérteni a törvény célzatát. Végül élénk színekkel festette a veszélyt, mely e törvény nélkül Róma társadalmi és államéletét fenyegetné s erős, meggyőző hévvel figyelmeztette a senatust arra a régi mondásra: «Vigyázzatok, hogy a haza semmiben kárt ne szenvedjen!»

Viharos tetszés-nyilatkozatoktól visszhangzottak a templom falai. Többé nem jelentkezett senki szólásra. A praetor elrendelte a szavazást, mely kézfelemeléssel történt. A törvényjavaslat

ellen csak hatan szavaztak, a többiek mind mellette. A senatorok kimerülten mentek a hosszú és izgalmas gyűlés után haza.

*

Quintus Claudius ezen a napon ki sem mozdult szobájából. Nehéz, kínos sejtelmek gyötörték.

A második vigilia tájékán vállára vetette tógáját s elment hazulról. Sötét éjszaka volt már. Hosszú gyaloglás után az Almo pataka mellett levő erdőcskébe érkezett, a hol Diphilus és Euterpe vártak reá. Egy órával utóbb Quintus Claudius fölvette a keresztséget.

Éjfél tájban indult hazafelé. A hosszú Via Appián egy lélekkel se találkozott. A lármás Róma néma volt. A flavium amphitheatrum környékén élénkebb sürgés-forgást vett észre. Egy csoport embert talált. Heves taglejtésekkel beszélgettek. Arról folyt a beszéd, hogy a senatus elfogadta a keresztények üldözésére vonatkozó törvényt.

— No hiszen, lesz most elég circusi játék! — kiáltá az egyik, — a Subura nyüzsgő a nazarénusoktól.

— Csak rajta! — jegyzé meg egy másik. — A multkori játékok úgyszólamint nyomoruságosak voltak. Nekem vér kell, bizony vér!

— Én Uram, Jézus Krisztusom! — fohászokdék fel Quintus, gyorsan elhaladva mellettük, — ezentúl az én Istenem is vagy. A tekezedebe ajánlom életemet! Ó, véd meg őt is, az én szeretett atyámat, a ki nem is sejtí, hogy minő rettenetes tévedés fátyola borul szemekre! Ó, véd meg az én kimondhatatlanul szeretett atyámat és bocsáss meg neki és az ő társainak, mert nem tudják, mit cselekszenek!

XVIII.

A titkos kéz munkája.

A Titus-fürdőben a délutáni élet javában pezsgett. Mind többen és többen érkeztek, nagyobbára a senatori és lovagrendből valók. Az apodyteriumban egy sereg rabszolga fogadta a vendégeket. Vállaikról levette a tógát és a tunicát.

Hasonló sürgés-forgás volt az alæothesiumban, hol a testet olajjal kenték be és a gymnasiumban, hol a fürödni akarók előbb a testgyakorlatnak különböző nemeiben edzették izmaikat. Az ósrómai szokás ezeket a gyakorlatokat a fürdés előtt föltétlenül megkivánta. Ha e gyakorlatok a test izmait jól kifárasztották, akkor könnyű gyapjú szövetekbe burkolózva lehülepdedek.

A köralakú nagy terem lózáin pihenve beszélgettek, tréfáltak egymással. Ebben igen nagy örömet lelték. Szellemesen, dévaj jókedvvel folyt itt a társalgás. Martialis ilyenkor szavalta el legcsiklandósabb és legesipősebb epigrammáit. Parthenus, a császár főkamaraosa ilyenkor tereferélt bizalmas barátainak a világváros botrányairól; itt tárgyalták le a gladiatorok és versenykocsisok diadalait, egy-egy senator végrendelésének bonyodalmas történetét, a lakomákat és haláleseteket.

A pazarfényű terem freskói és keces márványszobrai ugyancsak mesélhettek volna ezer titokról — s a falak visszhangzottak harsány nevetéstől.

A legélénkebben társalgók s a legharsányabban nevetők közé tartozott Clodianus, a császár hadsegéde. Néha-néha a vidám Clodianus sajátos, fürkésző pillantást vetett a terem egyik szögletébe, hol gyapjú-takarójába burkolózva egy néma úri ember gunyaszott. Éles, szűrő szeme és vérese-orra látszott csak ki. Valami könyvtekerest vizsgálgatott s nem vegyült a társalgók közé.

— Stephanus — szólítá meg a hadsegéd, — csoda, hogy téged is láthatunk itt. Kár volt, hogy elmulasztottad a múlt heteket. Martialis napról-napra szemtelenebbé válik. Pompás egy ficzkó ez az észak-hispaniai nagyszájú. Incitatusra, a diadalmas paripára mondom, tönkresilányit minden római polgárt. Mit búvod a könyvet, mikor körülöttem discos-vetésben versenyeznek barátaid?

— Nagyon kegyes vagy — viszonzá Stephanus, midőn Clodianus előtte megállott. — Egy ember hiányát soha sem vehetik ott észre, hol az általános jókedvnek olyan kiváló előmozdító vannak, mint ti. Nem érzem egészen jól magamat. Nem illem a jókedvűek közé.

— Ó! — kiáltott fel sajnálkozva Clodianus, szemei pedig vidámságtól sugárzottak.

Leült Stephanus mellé a padra.

— Igazad van — folytatá halkabbra fogva a szót, — a város levegője tele van gonddal. Ki veszem belőle magam is a részecskémet. Ismered a régi közmondást: Minden kő alatt egy-egy skorpió ólálkodik.

Stephanus mosolygott.

— Túlzásba viszed az udvariasságot — vagy a tréfát; te, Róma legszerencésebb embere . . .

— Ugyanezt mondhatnám rólad is. Legfeljebb Afranius okvetetlenkedései lehetnek némileg kel-

lemetlenek. Különben úgy élsz, mint az olympusi istenek . . . Hanem szó a mi szó, annak az Afraniusnak a makacssága igazán félelmes kezd lenni. Annál inkább, mert . . .

— Nos, tovább! tovább!

— Nos hát, a mint tudod, eddigelé megtaláltam mindig a módját annak, hogy a támadások ellen védekezzünk, de most . . .

A szabados elsápadt.

— De most? — kérdé s a lélegzete elakadt.

— Zeusra, miért kell nekem ezt csak ma megtudnom?

— Mert eleinte azt hittem, hogy csalódom.

— Kérlek, mondj el mindent!

— Csak nyugalom! — figyelmezteté Clodianus. — A fürdőben ilyesmiről nem lehet beszélni. Hol ebédelsz?

— Lykorisnál.

— Jól van. Én is ott leszek. Ebéd után a kertben mindent megmondok neked. A viszontlátásra.

A LOGGETTA A CAMPANILE ALATT.

— Most olyan jelenségek mutatkoznak, hogy aligha verhetem vissza Afranius támadásait.

Ez utóbbi szavakat csaknem susogta. A szavak, mint mérges kigyók lassan mászkáltak a szabados fülébe s onnan a lelkébe. Felkavarták a nyugalmát.

— Lehetetlen! — mondá elfojtott hangon. — Te a legbefolyásosabb ember, a császár kegyeltje . . .

— Úgy van, a mint mondom. Egyelőre csak ennyit. Én érzem, hogy a helyzet megváltozott. A bazilikán keresztül metsző-hideg szél süvölt s ha mindent el nem követsz — hajótörést fogsz szenvedni.

Fölkelt és a frigidarium nagy ajtaja felé ment. Ott a gyapjútakarót egy rabszolga fejére vetette s belépett a kristálytisza medenczébe. Az óriási medence márványlépcsőin száz meg száz ember üldögélt. Egy-két úszó a kettős medenczében úszkált. Clodianus leült a lépcső fokára és melegen nézett körül. A mennyezet köralakú nyílásán szűrődött be a világosság, a víztükör csillogott, mintha bűvös tükör lett volna. A kagylóból csobogott ki a friss víz — valóságos andalító zene volt. Clodianus behúnyta a szemét és terveket szőtt fáradhatatlan agya. Csodálatos, váratlan események követték egymást gyorsan.

Stephanus magas, sovány alakja is megjelent

a bejáratnál. Clodianus reá nézett s leolvasta arezáról, hogy milyen nagy megdöbbenést okoztak benne előbbi szavai. Mosolygott, mint a vadász, a ki szerencsés fogást tőn.

— Apollo arca nem ragyogóbb, mint a tiéd! — így szólítja meg Clodianust egy kisdéd termetű ember. — Átkozottul hideg ma ez a víz . . . — és összeverődtek a fogai.

— Ni, Sextus Furius! — mondá Clodianus kissé megijedve. — Jó, hogy találkozzunk. Irni akartam neked, hogy ma nem lehetek a vendéged. Nagyon fontos államügyek szólnak.

— Sajnálom — felelé az érdemes senator. — Szerettem volna veled egyet-mást megbeszélni.

— Üzleti dolog?

— A főkamárásra vonatkozik. Tudod, hogy a bajjai nyaralójára alkudozunk.

— Emlékszem. Gyönyörű egy nyaraló. Mézes-hetekre igen alkalmas.

A kis termetű senator összeráncolta a homlokát s könyökével belesapott indulatosan a hideg vízbe.

— Furius, te furiává változol! — kiáltá Clodianus.

— Te pedig túlságosan jókedvű vagy — jegyzé meg Furius, ajkát harapdálva.

— Te szörnyeteg! Volna csak egy szemernyim a te isteni Claudiád szépségéből és óriási vagyonából . . .

— Eh, erről még nem beszélhetünk. Titus Claudius elhalasztotta a dolgot.

— S te mégis nyaralót akarsz Bajában vásárolni?

— Sőt csak azért is! Mit gondolsz? Ha a Claudiussal nem jutok zöld ágra, akkor megkérem a kezét az ifjabb Fanniának vagy Paullának, vagy az idősöske Camillának. Becsületemről van szó. Megtettem mindennemű előkészületet: viadalokat, versenyfutást, drámai előadást, zenét, nem szabad visszavonom a megrendeléseket. Gúny tárgyává lennék. Isten veled, holnap beszélünk a nyaralóról. Mennem kell, mert megfagyok.

A kis Furius a meleg fürdőbe menekült, Clodianus pedig nyugodtan folytatta tovább a fürdést. A vidám és erős testű Clodianust mindenki megbámulta. Jökedve másokra is reá ragadt s legnagyobb biztosítéka volt a be nem avatottak szemében annak, hogy állása a császári udvarban szilárd és megrendíthetetlen.

A Titus-fürdőből Clodianus gyalog ment Lykorys házába. Útközben elcsúszott és rabszolgáival nagyon bizalmasan beszélgetett. Egyiknek

még a hátára is nagyot ütött tréfából. Az utcán járó-kelők félénk tisztelettel tértek ki útjából és nagyon csodálkoztak azon, hogy a hatalmas Clodianus ilyen kedvesen tréfál a szolgálival.

Stephanus várt már reá. A szabados titkolni igyekezett izgatottságát, de Clodianus éles szeme észrevette rajta, hogy alig tudja a fényes lakomának végét várni. Clodianus jó étvágygyal evett, jókedvűen tréfált s hagyta Stephanust tovább izgatódni.

Végre asztalt bontott Lykorys s a császárné udvarmestere karon fogva Clodianust vitte magával a kertbe.

— Beszélj, nem látod, hogy megöl a nyugtalanság és izgatottság?

Clodianus reá nézett s hirtelen elkomolyodott.

— Nos hát, őszintén mondva, erre a nagy izgatottságra van is okod. Minek csürjem-csavarjam a dolgot? A helyzet válságos. Légy résen, Stephanus! Attól tartok, hogy minden ravaszságodra szükség lesz. Vigyázz! Valaki közeledik. Tudd meg, hogy Afranius kezd a császár előtt rokonszenvenné válni.

— Akkor végem volna — dadogta rémülten a szabados.

— Még nem. Légy csak reménységgel. A császár valószínűleg elrendeli a legszigorúbb vizsgálatot . . . no de te ravasz kópé vagy! Fel akartam tární a helyzetet, hogy óvatosságra figyelmeztesselek. Nekem már nincs mit tennem a te érdekedben. Eddig útját állhattam Afraniusnak, de ezentúl . . .

Vonogatta a vállát. Őszinte sajnálkozás fejeződött ki az arcán. Stephanus tépegette az ajka szélét.

— Akkor Afraniust el kell tenni láb alól — dörmögé komor arccal. — Ezt már régóta forgatom az elmémben.

— Az éppenséggel nem használna, hanem ártana. A gyanú reád irányulna! Nem Afranius, nem, a császár maga a te ellenséged. Majd holnap beszélünk még! Emeld fel a fejed, Stephanus, ne horgaszd le. És ha minden kötél szakad, hajóra ülsz és el, Afrikába . . .

— Én? Hogy Rómát elhagyjam? Inkább történjék bármi! Csak Rómában élhetek, másutt meg kellene halnom.

— Elég most! Nem kell kétségbeesni. Még győzhetsz, ha . . . ha egész ember vagy.

E szavakkal vált el Clodianus a főudvarmestertől, kire ez utóbbi szavak valóságos felvillanyozó hatással voltak. (Folyt. köv.)

MATURA-BANKETT UTÁN.

(Magánjelenet)

(Reggeli 9 óra. Az előadó tökéletesen bekapacitált állapotban állít be. Ruhája rendetlen. Szájában félig kiégett cigaretta. Haja a homlokába csapzik. Kalapja a botjára van tűzve. Úgy hadonázik vele. Mindazonáltal játéka diszkrét legyen.)

Hallgass cigány! . . . Ácsi! . . . Hallgass, az ebadtát! A fejedhez vágom ezt a cigarettát! (Körülnéz.)

Hol a more? . . . Nincs itt! . . . Ejnye . . . Isten engem! Itt játszik a bitang, itt az én fülemben . . . (énekel)

«Zöldre van a, zöldre van a rácsos kapu festve stb. . . » (fülére üt)

Ácsi! . . . (kaczag.) Ez már használt. Elhallgatott. [Ejnye . . . (Körülnéz.)

Mint ha ez a szoba az én szobám lenne. Csakugyan (leemeli a botról a kalapot). Jó estét! Hm . . .

reggel van? Az ám!

Ha nem volnék józan, akkor azt mondanám: Berúgott a szobám, azért oly világos . . .

Illuminálva van . . . Na persze! Világos! Reggel van. De mért van? (Az ablakra néz.) Hm . . .

[nap süt ottan? Ezt még nem hallottam . . . Hisz nem is aludtam! Hm . . . (kategorikusan) A nap becsipett. Tómondat.

[Bővitve.

Úgy látszik, a nap ma nagyon be van csipve! Hehehe . . . ma minden részeg, úgy találom.

Csak én vagyok józan az egész világon. Maturált és józan . . . Józanul maturált.

Van itt ám spiritusz! De nem denaturált. Tiszta, száz percentes. Láttam a banketten:

Az egész étlapot magam végig ettem, Elszántan, merészen, míg a többi pajtás

Toastozott veszettül, mint megannyi kajdács. Beszéltek minderről, «terebélyes fáról»,

Mely alatt pihenhet mindegyik tanár úr. Terebélyes fának gyümölcse: a hála.

Megérik s lepottyán, mondták, nemsokára Miattam pottyánhat. Szívem meg nem retten.

Hősi elszántsággal én csak ettem, ettem. Az egyik toastozó két órán át szökött.

Az semmit sem evett. De nagyon jó szónok. Azt mondta: a szíve olyan liget-forma.

S virágok ébrednek benne . . . úgy . . . proforma. A hála virági . . . nőnek önfelédten . . . (szemét törli)

Mindenki sirt . . . Én is! Sirtam . . . sirtam s — [ettem.

. . . Mindenről beszéltek . . . ligetről . . . virágról . . . De megfélekedtek a jó — szekundáról.

A leghűbb barától nem szólott ott senki . . . Nem akadt, ki feláll s érdemét elzengi. (felbőszülve)

Ilyen a diák! Nem hiába beszélnek, Hogy háládatlan lesz, mihelyest megérik.

Nyolcz évig kíséri az a hü szekunda! S azután úgy hallgat róla, mint a bunda!

Ez járt a fejemben, ez járt a banketten. Szörnyű dühös lettem! S felbőszülve — ettem!

— Na meg . . . ittam jócskán. Borban az igazság! Bár abban a borban több vala a gasság . . .

S mégis kevesebb bor volt benn, mint igazság. A cigány meg nyúzta ócska húros fáját

S húzta a direktor régi jó nótáját. (tánczra illegetve magát, énekel:)

«Zöldre van a, zöldre van a rácsos kapu festve stb.» (fülére üt)

Ácsi! Itthon volnánk . . . Vajjon hány óra már? (kiveszi óráját)

Micsoda? . . . Kilencz? Mit! Ez az óra számár! Vagy részeg. Éjjél van! (visszaigazítja) Kijózanítottam.

Azt hiszi a bolond, hogy én már aludtam! (A tükrőhöz megy, belenéz.)

Szervusz öcskös! Szervusz. Hogy érzed magadat? — Nem gondolod, hogy ma korán van virradat?

Vagy én jöttem korán. Vagy a nap jött korán. De nem jöttem későn . . . Ez már igaz . . . No lám!

Hogy vagy öcskös? Pusztit! (megesőkölja a tükröt) Én, én józan vagyok.

Csak a világ részeg . . . tánczolva oldalog. Torkán lefolyhatott öt-hat hektoliter.

Mert részeg a világ, részeg totaliter. Minden tót-ágot áll . . . Hát mit gondolsz, édes:

Ha most feltámadna a vén Archimédes, A ki ismeretlen helyre költözött el,

Mit csinálna az most a dülöngő földdel? . . . Még a nap is részeg . . . A jó Kepler bácsi

Hiába mondaná neki: «Megállj . . . Ácsi!» Tánczolna az tovább! . . . Ilyet még nem ettem!

Pedig tizennyolcz év ment már el felettem. Tudod: én azt hiszem, hogy a föld éretlen.

Máskép e dülöngés teljes lehetetlen. A ki érett: józan, a ki józan: érett.

Hogy én érett vagyok, bocsánatot kérek, Erről van bizonyosság: ott a bizonyítvány.

Érettséget mutat, noha elég hitvány. Tehát józan vagyok. De bárhova nézek:

Látom, hogy kívülem itt minden más részeg, Minden oly éretlen, hogy berügni képes.

S ez engemet bosszant! Pusztit! (megesőkölja a tükröt) [Szervusz, édes!

Menj aludni. Látom: a szemed leragad. Nyugodalmas jó éjt . . . Pá! Pihend ki magad.

(Elmegy a tükrőtől, a falnak támaszkodik.)

Végre: egy józan lény! Ez is érett szintén! (megöleli és megesőkölja a falat)

Ez a kedves vén fal épp oly érett, mint én.
Nagyszerű! Mondhatom: ez már megvigasztal...

(neki megy az asztalnak, majd nem feldönti)

Hát ez mi volt? Ejnye — nekem jött az asztal.

(Leül, az asztalon levő könyveket nézi.)

Mennyi könyv... mennyi könyv! Nem az én fe-
Lakik a tudomány, hanem itt ezekben. [jemben

Mégis én értem meg! Ezt én meg nem értem!

Ezek a jó könyvek csatáztak én értem! (Ellágyulva.)

Lám-lám mozognak az asztal sima fáján,

A mértan-könyv kószál parabola-pályán.

A matézis-könyv meg — ó, az a kegyetlen! —

Keresi, hogy hol van a két ismeretlen!

A fizika-könyv is elkezd már lejteni...

Nehézkesen tánczol, mint egy vén leydeni

Palaczk, ha véletlen tánczos kedve támad...

A latin-könyvet sem nyomja le a bánat,

Azt mondja: «Eheu» s tánczra perdül szépen,

Logarithmus-könyvem billeg a közepén.

«Magyar-irodalom» esárdást tánczol hetykén,

Fekete földét meg-megemelgetvén.

«Német-irodalom» köszörüli torkát,

Nagyot rikkant s tánczol egy csúf czeppel polkát.

A történelem-könyv — ó, az az átkozott! —

Ballag, fürkészk... itt is nyomozza az okot!

Tánczolatok! Hajrá! Így — így!... Tovább...

[Jól van!...

fejét az asztalra hajtja, némi szünet után felnéz, hangja fel-felmondja
a szolgálatot. Egyre álmosabban.)

Hej... Hol énekelnek? Ha nem volnék józan,
Akkor azt mondanám, hogy talán berúgtam...

Hej... Hol énekelnek?... Kik dalolnak ottan?

Ejnye... ördög s pokol! (közelebb hajol az asztalhoz)

[Furesa csoda... lám-lám

Emberkék ülnek itt, mindenik könyv-táblán.

S azok énekelnek!... Érdekes hangverseny!...

Közelebb rukkolok s velük megismerszem.

Hehe!... a fizika-könyvön büszkén állván

Dudol, dalol Volta, Toricelli, Gálván!

A matézis-könyvön Gauss oldala mellett

Nagy Aristoteles buzgón énekelget.

A latin-könyvemre miként egy-egy hiúz

Felmászik Cicero, Virgil, Ovidius

S kezdi az éneket bontani, rontani.

«Magyar irodalmon» jó Berzsényi Dani

Vezeti a pálczát... Nagy gikszerbe esvén

Félve pillant széjjel Tinódi Sebestyén,

Haragos szemével fenyegetve ráint

S a haját borzolja nagy Balassi Bálint.

«Német irodalmon» Goethe szeme villant

S dalba fog azonnal Hans Sachs, Klopstock,

[Wieland...

... Egyre énekelnek s járják a bolondját...

Haha... Remek kórus! olyan tisztán mondják:

(énekel)

«Zöldre van a, zöldre van a rácsos kapú festve stb.»

(Leesik a feje, elalszik.)

Földes Imre.

ÉJSZAKA.

Amott, az ég alján van még egy sziporkányi
vörösség, egy csipet a nap fénylő, sugaras koronájából; ez se tart sokáig, eltűnik, de a helyén fényes csillagtűz gyúl, csak olyan kicsiny, mint egy gyertya pislogó lángja. Hanem ettől az egy lángocskától ezer és ezer gyertya fog tüzet, mert utána hirtelen kigyúl az ég sötét kékségén mindenfelé a sok ragyogó fény, a sok őrtűz.

De mik azok ott fenn? Mi az a sok ragyogás? Honnan jönnek ide az ég kéklő mezejére s hová lesznek, ha a nap sugárzó szemével elüzi az éjszakát?

Gyönyörködve nézem őket s kérdések támadnak a lelkemben, kutató kérdések a nagy mindenségről s erről az apró föld-rögről, a mire annyi fény, annyi ragyogó sugár száll onnan felülről. Nézem, nézem... és mindig kisebb, kisebb lesznek, — de mégis, a hová a szemem ér, ott a lelkem is és úgy érzem, mintha ott járnék fönt, az ég fényes, ragyogó mezején... Ott a kincső szekere, melynek ökreit a hüvelypiczi gyerek igazgatja, pontosan is kell járnia, mert ő az ég órája; tovább töle a harmatlegelő, ez a legvirrasztóbb csillag s még később tér aludni, mint a kincső szekere, csak azután száll le, mikor a tündérek tánczolója rózsaszín ruhás seregével a harmatfürdőből visszatér égi lakába, a ragyogó tündérek palotájába. Harmatlegelőtől balra a kolompos, mellette a bojtár, a bokor, nem messze a koresma, ide tér be a csikós, a bajnok, az ór késő éjjel, mikor a hűvös hajnali szél végig fut a széles égen. Amott az ég meredekén a gyalomverő, mellette siet el az ételhordó; látom, nagyon igyekszik, hogy virradó előtt érjen a bojtárhoz. De a bojtár már nagyon álmos, alig pislog, el is tévedt a gulya amott a halmok között s arra megen, a merre a tilos van, a tündérek járása meg a kerek udvar, melynek közepén áll az istenek vára.

Látom az erős kilencz bástyát, a kilencz ragyogó őrszemmel. Innen mennek el a hatalmas tündérek villogó, álmohordó szekerükön éjjeli útra s a ki útjukba téved, ledobják az ég meredekén. Néha kedvök támad s gyémánt rögekkal dobálóznak.

A csillogó fényes rög meg hull, hull le a sötét földre, a bokrok közé; szétsziporkázik, minden sziporkája országokat ér, boldog lesz, a ki megtalálja! Egyik-egyik úgy száll, mint egy kilőtt tüzgolyó, fényes csávat húz maga után, felgyúl az ég, a merre röpül; szinte várnám ennek a tüzes bombának a durranását... durran is... egy, kettő... de nem az égen, hanem itt a földön...

Most veszem észre, hogy homály van körülöttem, sötét éjszaka. Az éjjel szürke köntöse ráterült mezőre, erdőre, hegyre, rétre. Olyan különös így minden. Rá sem ismerek a napsugaras, széles rétre, a mely virágillattal csalogat magához, nem ismerem meg az erdőt sem, a mely lombuttogással, vadgalamb-búgással szól hozzám nappal.

Az apró zombékos rét, a hosszú barázdás mező, a madárhangos erdő mind jóbarát s most olyan, mintha ezer ellenség venne körül, pedig tudom, hogy ott állok éppen, a hol a rétet megcsokolja a barázdás mező, amarra meg az erdő van, hallok is, hogy beszélgetnek lombjai a hegy lábánál csobogó víz habjaival; a mező felől van a zombék falu apró házaival.

Tudom ezt, mégis azt hiszem, hogy mindenfelől ellenség lesz rám.

A réten sok sötét árny gomolyog, mint egy megáradt tenger felém hömpölyög meg visszafordul, újra felém zúdul meg eltűnik. Egy pillanat s megint előttem áll az összefolyt tömeg, melyből mintha ezer meg ezer kéz akarna felém nyúlni, hogy megragadjon s magával vigyen el a sötétségbe. Meg akarnak fogni, de vigyáznak rám azok a csillagszemek onnan felülről!

A völgyben sem pihennek az éjszaka árnyai. Az árnyak testet öltenek s a szellemhadak iszonyú, zavaros tömege egybeverődve, egymás ellen rohan arra, a hol az erdő fái állanak kemény sorfalat, néma nyugalommal.

Már összecsaptak. Innen a sás közül, amonnan meg az Ipoly medréből szól a harci riadó újabb, újabb rohamra.

Félve megyek a harci helyére s a mint közelebb érek a sűrű lombokhoz, sziszegő zúgást hallok közöttük. Talán a haldokló szellemek utolsó sóhaja ez?!

De itt az erdő! Mennyire más, más most! Nem láthatok be sűrű útvesztőibe, mert pár lépésnyire már szürke-sötétbe szaladt össze törzs, lomb és bokor.

Most nem lehet rigófütty, csalogató visszhang után elkóborolni sűrűjében ezer csatára kelve

lombbal, bokorral. Mert a bokor lenne a győztes s a visszhang csalogató tündére; az megtépne, ez meg elvinne, ki tudja hová, ki tudja merre, be, messze a hegyszakadékig, hol köddé törik a vadrózsát hordó kis patak habja s aztán ledobna kacagva a mélységbe.

Vigyázni is kell nagyon. Rálépek a gyalogútra, mely előttem fehérlik, szépen félrehajtom az elém nyúló ágakat, becézgetve. Így is belém köt egy-egy ágas-bogas bokor, ki haragszik, hogy alvó nyugalmát háborgatom.

Lassan-lassan tovább érek, be a sűrűségbe; meg-megállok hallgatózva, mert mindenünnen suttogást hallok. Kik suttognak itt? Az éjjel tündérei járnak erre lombról-lombra, rejtekről-rejtekre lépegetnek, fénylő szentjános-bogárka viszi előttük a lámpást; beletekintenek minden kicsiny zugba, minden harasztos lomb alá, minden bokor kusza ágai közé; megnézik az alvó-fészkek környékét, a szunyókáló madarakat, a pihegő kicsinyeket s langyos szellőt lehelnek rájuk, hogy annál jobban, edesebben aludjanak.

Amott nem messze erősen megesőrdül a bokor, két égő szempár villog ki a sűrűből, mellette meg egy piczike imbolygó csillagocska, csak olyan, mint egy apró serét. Valami lesi éjjeli rabló sompolyog ott, madárfészkek-rabló, de az éjszaka tündére lehajít egy kis makkot a fáról s a gonosz szándékkal settenkedő tolvaj megrettenve húzódik el a fészkek környékéről. Tovább megy, meg lelesik egy kis makk, meg egy más, még jobban megijed. Most már fut, neki ütődik a fáknak, zavarában azt hiszi, üldözik. Így fut a képzelte ellenség elől nagy csörömpöléssel tova, felkeltve a bokrok lakóit, kik ijedve röppennek föl éjjeli szállásukról. Még sokáig hallatszik aztán a futó tolvaj csörömpölése az erdő mélyéből.

Ismét csend lesz, csak a tündérek járása hallatszik, mint suttogó szél s távolról szűrődik át a sűrű bokrokon a mélységbe eső patak zúgása.

Tovább megyek a taposott gyalogúton. Illatot érzek, de virágot nem látok sehol. Arczomba csap az ezerjő-féle fű, a kakukfű illata, valahol nem messze galagonyabokor is lehet, mert csillagvirágainak szagát érzem.

Az éjszaka titkolózó, eltakar sötét fátyolával sok szépséget s nyíló virág panoráma, enyhet adó illatos lugasok helyett árnyakat hoz eléd, kikkel rémitget, mintha mondani akarna: ember félj, mert a természet hatalmas szellemei mindig rád néznek, ne tépd le az ártatlan virágot, el ne taposd a magból hajtott csirát, oktalanul ne törd el

a zöld lombokat, ne öld meg a rög lakóit, a kis férgemet. Meg ne bánts a természetet, mert a kiket a nap fenséges szeme féken tart, a szellemek, ime eljönnek éjjel s számon kérik napi tetteidet.

Megilletődve megyek tovább, de nem félek, mert én betakarom a didergő bogárkát, el nem taposom a szorgalmas hangyák apró zombékját s nem keresem halálra gyilkos szenvedélyvel az ártatlan állatkákat. mert kedves nékem minden, a mi a rög hátán él, hiszen ők a természet böles művei s azért vannak rendelve, hogy általok nyilatkozzék meg az erő, a bölcsesség, a szépség, az örök mindenség.

Fejem fölött az összefutó lombmennyezet melán zsong s olyan templomi szomorú szolozsma hang ez, illik a homályos boltozatokhoz, az alvó természethez. Az imádság ihlete száll ilyenkor a lélekbe, az ajak mozdulatlan marad, csak a szív beszél dobogó szeretetének ittasult áhítatával. Átszellemülve úgy érzem, mintha a szeretetben egyesültem volna veled, csodálatos nagy természet: rész vagyok belőled s csak veled, egész általad van életem, miként termő ereje a rögnek, maghozó élete a virágnak, lombja a fának, éneklő kedve a madárnak, szorgalma a kicsiny hangyának. Dadogó ajkamra te adsz hangot, lelkemben tüzed gyújt világot, szivemben szépséged szeretetet, nagyságod áhítatot. Beszéded hallgatva tanulok beszélni s még a kis féregről is gondoskodó szereteted látva, kezdek szeretni. Örök természet, mindenben egyenlően szép, egyenlően nagy és hatalmas! . . . Ni, derengő fény lopakodik be a sűrű lombkoronák között. Egyszerre új képet ölt az erdő. Most már megszépült beláthatok az oszloposan álló törzsek közé. A rezgő fényben megelevenedik minden s a mint tovább húzódik az ezüstös fénysugár, más-más lesz a kép is. Itt mintha egy óriási csarnok állna előttem, a melynek boltozata a szürke magasba vész, amott egy kis lugas van, a melynek összehajló kusza indáin ezüstös fény csillog, tovább mesebeli óriások guggoló seregét látom, amarrébb egy kerek tisztáson mintha juhok legelnének, a pásztor is ott áll, botjára támaszkodik, csak a tülkője nem szól . . . vagy hogy az is szól búsan, kesergően, de amott távol, messze túlna a réten.

Egy-egy éji madár csap el a fák között, egy bagoly talán, a ki ott járt a kis faluban, hogy jósló vijjogásával megijessze a beteg felett virrasztókat.

Trücsökpüögést hallok, meg szöcske-nyöriká-

lást. Itt valahol tisztás van, mert a szöcskék meg tücskök csak a rögöt szeretik. A rög az ő hazájuk, ott érzik otthon magukat. A bokrot, a sűrű kusza indákat nem szeretik, a fű az ő erdejük, meg a búzaföldök.

Hang iránt megyek. Sűrűbb, sűrűbb lesz a bokor, a gyalogút is százfelé szalad előttem, azt se tudom, melyiken menjek. Kiválasztom azt, a melyiket legfényesebbnek festi az ezüstös holdfény. Még ezen is alig tudok előrehaladni, erőszakkal szétválasztom a bokrok kusza karjait, a melyek erősen egymásba kapaszkodva zárják el az utat előlem. Nagy küzdéssel, csörömpöléssel jár ez! Egy percze megállok. Nesz hallatszik körülöttem lent a földön, meg fent a lombok között is.

Ott fent a felijesztett madarak pittyegnek, egy-egy szárnycsapást is hallok: ni, meg egy koppanást is a fák oldalán. Hogy tanakodhatnak most azok a szegény dalosok ott fent, hogy ki háborgatja az erdők békés esendjét?

De már itt lent erősebb a nesz: tompa, nehéz resecgést hallok. Most már kíváncsi vagyok, hogy mitől jön ez a zaj? Óvatosan, vigyázva megyek előre, hogy el ne riasszam az éj kóborlóit. Csak azért akarom meglepni őket, hogy megláthassam, elshessem, mit művelnek; gyöngye életökre nem török, nincs is mivel. Egy pillanatra megborzadok, hátha valami nagyobb vad, hátha megtámad?

Hiába már a félés, itt a tisztás. Nagy, széles völgy nyílik meg előttem, két szélét erdő határolja, középpütt nagy árok, a két szélén meg pázsit és szántó föld van.

Figyelmesen szétnézek; a hold bőven bevilágítja a tért: jól láthatok mindent.

Most már értem a zaj okát, amott az árok felé sietve hömpölyög három-négy lomha tömeg; ezek vaddisznók, tengerit kerestek. Erőt vesz rajtam a vadászszenvédély, szeretném, ha puskám volna, hogy leterithetném a tolvaj-szándékkal járkálókat. De aztán megőrülök, hogy fegyverem nincs, hadd éljenek ők is!

Hamar elfordul róluk a figyelmem s szemeimmel odatapadok a csillagokkal teleszórt égre, meg a szöcskehangos rögre. Önkéntelenül kiáltok föl, milyen szép, milyen szép ez az elem táruló kép! Gyöngyben, ezüstben ragyog ég és föld, ott fent a csillagok, itt lent a rezgő fény, meg a fényben ragyogó harmat. A szorgalmas pókokcskák átlátszó fátvölt szöttek a fűszálak, rögek tetejére. A finom, vékony szálaeszkákra ezer gyöngyszem

A CZETVADÁSZOK.

Irta Verne Gyula. Fordította Zsigány Árpád. 17

van füzve, a hány szem, annyi ragyogó égő csillog. Mennyit érő kincs van itt elszórva és ki lehet ilyen pazar kezű? A természet mindenkéül gazdagabb, mindenkéül szebb!

Szép az arany napsugárban fürödve s szép így is a ragyogó égi takaró alatt aludva a csöndes éjszakában, szép, mikor gazdag vetéstenger hullámszik rögein s zöld lombkoronákkal állnak hegyei, szép lombjait hullajtva szálló ködével, letarolt mezeivel, szép ravatalán betakarva liliumfehér hideg lepelével.

Tovább akarok menni, le a völgyön arra felé, hol az Ipoly folyik susogó nád között. Ugyan mit beszélhetnek a tova sikló habfodrok, kik csillogokat rengetnek suttagó karjaik között, ugyan miről susoghat a bokor, a nádas az éjszaka gyöngye fuvalmával szerelmeskedve? Ugyan miről? Szeretném meghallgatni, ledülve a puha pázsitra. Talán eszembe jutna sok szép mese és sok édes álom ringatóznék lelkemben ott; — mesék, szép mesék, melyek valóra soha sem váltak, álmok, szép álmok, melyekből fel kellett ébredni!

Hideg szél fúj át a téren, utána a lomb mélyen sóhaj, az én sóhajom is belevegyül ebbe a sóhajba.

Nem megyek le oda, minek jusson eszembe a sok szép mese, nincs kinek elmondani, minek az álom, a lelkét ringató álom is, ha fel kell ébredni. Nem taposom el a harmattól kalárisos pókhálószálaeszkákat, hadd ragyogjon, éljen, míg nem jön reggel a nappal királya, hogy koronájára szedje ezt a ragyogó kincset mind.

Oda tekintek, fel, a hallgató csendbe; nézem, nézem a csillagos palástot a fejem fölött, a fényes holdvilágot s az álomként repülő fellegetek. Mintha harangszó szállana le a magasból . . . szeretnék leborulni a csöndesen alvó földre, de csak odatapad szemem abba a sötétben kéklő csilagszemes nagy végtelenségbe s nem tudom, hogy mit érzek, — nem tudom, nem tudom . . .

Nógrádi László.

Mindenki annyit ér, a hogy
Betölti hivatását.

Arany János.

A művésznek is legfőbb tökélye,
Ha úgy elbú, hogy észre nem veszik.

Madách.

Élesben fáj, mint a kigyó foga.
Hálátlannak tudni gyermekét.

Shakespeare.

Délután a köd kissé elszórt, de az ég felhős maradt. A szürke szemhatáron semmi sem látszott . . . tenger és tenger mindenfelé . . . Négy óra tájban a hajó sebessége mintha csökkent volna . . .

Ollive mester rögtön kiment a szobából, s mivel a levegő ellentállása is csökkent, ezuttal nem esett el. Bourcart kapitány s a többi tiszték is mindnyájan utána mentek, erősen megkapaszkodva a kötelekben, hajó-korlátban.

A hajó orra éjszak-éjszak-keletnek volt fordúlva, de bármerre néztek, sehol sem láttak földet. De nem látták azt a tengeri szörnyeteket sem, a melyről a kádár azt állította, hogy megragadta és magával hurezolja a hajót.

De azért Cabidoulin János Mária még most is szentül hitt a szörnyetegben, s midőn Ollive mester azt mondta neki, hogy elvesztette a pint rumot, így felelt:

— Sőt megnyertem! . . . Ámbár bizonyos, hogy se te, se én nem ihatjuk meg soha!

— Hol van hát az a szörnyeteg? — kiáltott föl Ollive mester dühösen. Csak a te ostoba fejedben!

— A hajó alatt van! — felelte a kádár konokul. — Most nem látni, mert elbujt . . . de tegnap! . . . de tegnap! . . . Egész nap hallottad a bőgését! . . .

E közben lassankint jobbról is, balról is úszó jégdarabok tűnédeztek föl, és egyre sűrűbbek, nagyobbak lettek. Világos volt, hogy a *Saint-Enoch* már túl van a Behring szoroson és a Sarki-tengerben úszik.

Egyszerre csak az egyik matróz, a ki ez alatt fölmászott a csonka főárbóczra, rémülten kiáltott föl:

— Jéghegy előttünk!

Nem is jéghegy volt, hanem a sarki zátony, az a roppant jégmező, mely vagy száz lábnyira emelkedik ki a tengerből. Fehér fölülete vakítóan ragyogott a napnak ferdén reá eső sugaraiban, s itt-ott nagy tömegekben lepték el a vízi szárnyasok s a lomha fókák, melyek kényelmesen henteregtek rajta.

A jégmező három-négy mérföldnyire lehetett tőlük, s a tenger itt már nagyon háborgott, úgy hogy a hullámok többször szilajon végig söpörték a hajót. Egy ízben a *Saint-Enoch* úgy féloldalt dönt, hogy kis hijja, hogy föl nem borult . . .

A mily mértékben sötétedett, oly mértékben nőtt a vihar, s a heves szél egész hófergetegget zúdított a hajóra . . . Végre, este hét óra tájban, a hullám még egyszer fölkapta a *Saint-Enoch*-t, rádobta egy jéghegyre, a melyen végig siklott s aztán összetöredezte neki vágódott a zátony jég-hegyeinek.

XV.

Befejezés.

Hová vitte őket az a roppant hullám, mely elszakította a hajót a végzetes zátonyról?...

Midőn a köd elszórt, Bourcart kapitány meghatározta, hogy a *Saint-Enoch* éjszak-éjszaknyugot felé rohant. Ha nem tért el ettől az iránytól, midőn a Behring szorosból kijöttek, akkor nem lehetnek messze Szibéria szárazföldjétől s a hazatérés sokkal könnyebb lesz, mintha az amerikai Aljaszka végtelen sivatagjain kellené keresztül menniük.

Valóságos csoda volt, hogy senki sem sérült meg, — néhány zúzódon kívül egyetlen emberben sem esett kár, s mindnyájan épen és egészségesek voltak.

Sötét, fagyasztó éjszaka volt, — tíz fok a fagyponthoz, — de azért a legénység is, a tisztek is kiszálltak a jégmezőre, hogy kissé szétnézzenek.

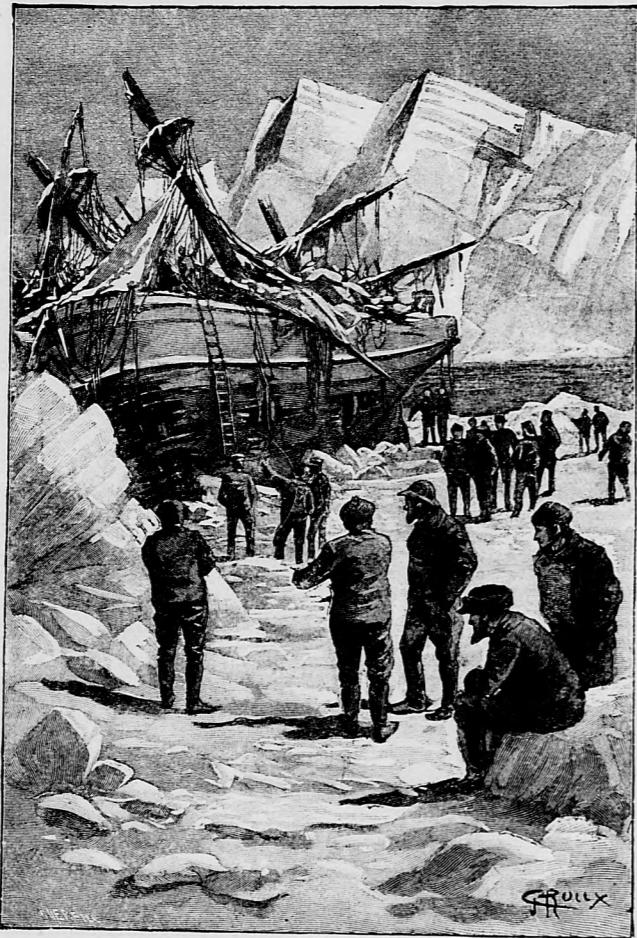
A jégmezőn nem sok látnivaló volt, s mivel a csikorgó hideg nagyon elővette őket, Bourcart kapitány megparancsolta, hogy mindnyájan menjenek föl a hajóra; ott legalább védve lesznek a hóvihar ellen.

Meg kellett várniok a reggelt, mielőtt bármit határoznak... De mily szomorú volt ez a reggel!...

A hajó feneke betörve, árbócai kidőlvén, karkája, korlátja szerteszakgatva, vitorlák, csónakok nélkül! — mit is remélhettek ettől a romlaktól?

Bourcart kapitány nagy nehezen előkereste a térképet és Heurtaux kapitány segítségével igyekezett megállapítani, hová jutottak.

— A hullám 22-ikén este kapott föl bennünket, — mondta Bourcart kapitány: — és 23-ikén este vetette partra a hajót.

MEG SEM KISÉRTHETTÉK A HAJÓ KITATAROZÁSÁT.

— Úgy van... s óránként negyven mérföldnyi sebességgel ragadott bennünket tova...

— E szerint, — jelentette ki Bourcart kapitány, — azt hiszem, hogy a Wrangel-föld tájékára értünk.

Ha a parancsnok nem tévedett, akkor csak a Long-szoroson kellett átmenniük, hogy a csukieszkimók földjére jussanak, a melynek legkiugróbb pontja a Jeges-tengerben a Nord-fok.

A hajótöröttek helyzete tehát nem volt kétségbeesítő. Igaz, hogy több száz mérföldet kell majd gyalogolniok a jégmezőn, türiök az évszak viszontagságait, küzdeniök talán az éhséggel is: de legalább remélhették, hogy épségben haza kerülnek.

Arra, hogy a *Saint-Enochot* is megmentsek, vagy hogy rajta utazzanak haza, gondolni sem lehetett. A hajó úgy össze-vissza volt törve, hogy meg sem kísérhették a kitatarozását. Sajkát sem építhettek a romjaiból, mert ötvenhat ember nem fért volna bele, — s hová tették volna még a szükséges eleséget, ivóvizet, tüzelő fát?...

Nem tehettek hát egyebet, mint hogy megvárják, míg a Long-szoros teljes szélességében befagy, s aztán szánkóra rakva mindenüket, átkelnek rajta, egyenesen a Csukieszkimók földjének tartva.

Miután ebben megállapodtak, a hajóács, Cabidoulin mester és a hajó-kovács rögtön hozzálátak a szánkok elkészítéséhez, Bourcart kapitány pedig aggodalmasan nézegette a Long-szoros, mely kissé délnek feküdt, s bár erősen zajlott, de még nem fagyott be.

Őt napig tartott a három erős, nagy szánko összeácsolása, s ennek munkájában az angolok is serényen segítettek a francziáknak. Ez alatt

néhány kíváncsi jegesmedve is mutatkozott négyszáz méternyire a munkásoktól, de legott megszaladt, mihelyt valaki üldözni akarta.

Végre, október 28-ikán, készen volt a három szánko. Megrakták mindenféle eleséggel: sózott hússal, konzervekkel, kétszersülttel, a hajó árbócaiból vágott tüzelőfával és vitorlakkal is, a melyekből majd sátorot ütnek, ha hóvihart érnek a jégmezőn.

Másnap reggel útnak eredtek. Nehéz szívvel hagyták ott a hajót, a melyben annyi jó órát töltöttek együtt... de nem volt mit tenniök!... Elül ment a két hadnagy, utánuk a legénység, mely fölvaltva húzta a szánkokat, s legvégül a három kapitány.

Minek írjuk le a kis karaván küzdelmeit, viszontagságait, szenvedéseit?... Naponként tizenkét órát gyalogoltak hóban, szélben, viharban: — de azért senki sem panaszkodott. Mikor Bourcart kapitány jelt adott a megállásra, fölütötték a sátrakat, megették szegényes ebédjüket, vacsorájukat, aztán megpihentek... hogy az első szóra ismét nyakukba vegyék a hámat.

A gyöngébbek és ifjabbak egymás után dőltek ki és Filhiol orvosnak ugyancsak sok dolga akadt. De meggyült a betegekkel a többiek baja is, mert nem tudván járni, föl kellett őket fektetni a szánkokra, s a többi teherrel együtt őket is vontatni kellett.

Igy érték meg november 21-ikét.

Huszonnégy nap mult el az indulás óta. Eleségük majdnem végkép elfogyott, s ha negyvennyolc óra alatt nem érkezik segítség, valamenynyien éhen halnak...

Másnap, a mint egyre délnyugati irányban haladtak, egyszerre csak megpillantották a tengert... a nyílt, szabad tengert!...

Megkövülten álltak meg... Tehát eltévedtek!... Halálos csönd lett, s az ötvenhat ember közül egyik sem mert a másikra nézni... Mi lesz most velük?... Itt állnak a Behring-szoros partjain — mert most már nem kételkedhettek, hogy oda jutottak — és nincs út a menekülésre!

— Megpihenünk! — szólt végre Bourcart kapitány.

Fölütötték a sátrakat, s leszedték az utolsó eleséget a szánkokról. Csöndben, szótlánul ették meg az utolsó falat kétszersültet, az utolsó falat húst. Aztán fásultan ledőltek pihenni...

— Hajó!... Hajó!...

Ez a kiáltás verte föl a szerencsétleneket kábult

álmukból, a mire mindnyájan lélekszakadva rohantak ki.

Allotte hadnagy kiáltotta ezt a szót, s melléje sirt is, kaczagott örömeiben... Nem tudván aludni, kijött a sátorból: és épen jókor, mert ha csak félórával késik, a hajó alighanem letűnik a szemhatárról.

A cetvadász-hajó, mert az volt, duzzadó vitorlakkal sietett kifelé a Behring-szorosból. Bourcart kapitány azonnal lövöldöztetni kezdett, míg a legénység egy része odarohant a jégmező partjaira és kurjongatva, kendőjét, sipkáját lobogtatva hívta föl a hajó figyelmét.

A hajón észrevették őket... keresztbe fordították a vitorlákat, leeresztettek egy csónakot és... fél óra mulva a hajótöröttek mind oda fönt voltak a földelzeten.

A hajó *Worldnak* hívták, a kapitánya Morris volt, a ki nagyon szívesen fogadta a szerencsétleneket. Ő maga is Uj-Zealandba igyekezett; de hogy a hajótörötteket partra szállítsa, kis vargabetűt csinált és kikötött Dunedinben.

King, az angol kapitány, így búcsúzott el francia kollégájától:

— Ön fölvevett bennünket a *Saint-Enochra* s én megköszöntem ezt önnek...

— Ép úgy, mint mi is megköszöntük

Morris kapitánynak, hogy fölvevett bennünket a *Worldra*, — felelte Bourcart kapitány.

— E szerint hát nem tartozunk egymásnak semmivel?...

— A hogy gondolja!

— No hát, jó napot!

— Jó napot!

Ez volt az egész.

A tengeri kigyó története most már világos volt a két hadnagy előtt is: ők is hitték és tudták, hogy egy roppant nagy, szédítő sebességgel rohanó hullám kapta föl hajójukat és vetette partra... de Cabidoulin János Mária és a legénység nagy része meg volt győződve, hogy de bizony csak a tengeri szörnyeteg, vagy kigyó ragadta meg és pusztította el a *Saint-Enochot*.

Mind a mellett, Havrebe érve, Olive mester és a kádár megitták a pint rumot... azaz hogy nem is egyet, mert mind a kettő azt állította, hogy ő nyert, úgy hogy a jó barátság kedvéért mindegyik fizetett egy-egy pint rumot, mintha a másik nyert volna. Hanem az bizonyos, hogy Cabidoulin János Máriának csakugyan ez volt az utolsó útja. (Vége.)

LEERESZTETEK EGY CSÓNAKOT S A WORLDRA MENTEK.

A campanile és a loggetta.

Képeinkhez.

A mult héten megemlékeztünk arról, hogy a velencei Szent-Márk templom harangtornya összedőlt. De Velence nemcsak az ő híres campaniljét vesztette el, hanem elpusztult a királyi palota is, a Palazzo Reale, melyet az összeomló torony lezuhantában maga alá temetett.

Szintén most pusztult el a loggetta, ez a bronzművekkel gazdagon díszített márványcsarnok, melyet Sansovino Jacopo, a híres műépítész és szobrász emelt 1540-ben. Eredetileg a patricziusok találkozó helye volt, 1569-ben a nagy tanács üléseit ellenőrző prokurátor palotaórságát helyezték el benne. A renaissance építészet nemes és pompás remekműve volt. A márványerkély nagy-szerű bronzajtáját, figuráit és címereit Gai Antonio öntötte 1750-ben. Széleit korinthusi márványoszlopok tartották. Az épület alsó folyosóján Minerva, Apollo és Mercur ércszobrai állottak, felül márványdomborművek ékeskedtek.

A királyi palota (egykor Libreria) sarka, a melyet a campanile beomlása szintén összezúzott, 1584-ben épült és Scamozzi mester munkája volt. Elpusztult itt Tintoretto-nak «Szent Márk egy hajótörött szaracént ment meg» című nagy képe és Paolo Veronese három kerekded képe, a melyek a «Becsületnek», a «Mathematikának» és a «Zenének» allegorikus képei. A könyvtár-teremben lévő apróbb márványszobrocskák legtöbbje szintén elpusztult.

Mai számunkban bemutatjuk olvasóinknak a loggettát és a campanilet az összeomlás után.

NAPFOLTOK.

«A napnak is vannak foltjai!» Ma már közmondássá lett ez a kijelentés, pedig 300 évvel ezelőtt még olyan nagy tudós is, mint a jezsuita rend provinciálisa ezeket az érdekes szavakat mondotta Scheiner atyának, mikor ez 1611-ben az általa észlelt jelenségről neki beszámolt:

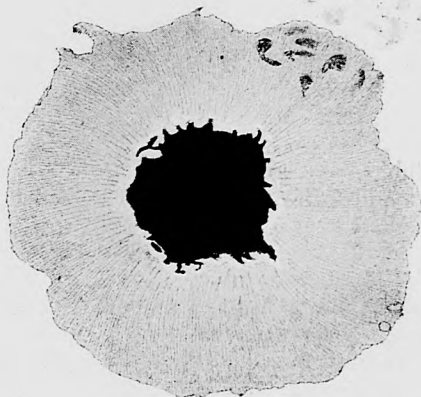
«Én ismételtén áttanulmányoztam Aristotelest, de nem találtam benne azt, a miről te szólsz; légy meggyőződve, hogy a mit foltnak tartasz, az üvegeidnek, vagy szemednek hibája.»

Ma már tudjuk, hogy a jeles tudós nem tévedt és a tudomány napjainkban annyira előrehaladt, hogy nemcsak megfigyelni tudja e foltokat, hanem még meg is rajzolja, sőt le is fényképezi azokat.

Ezzel elértük azt, hogy a napfoltok alakját megismertük. De okvetlenül felmerül a kérdés, mi lehet a ragyogó, vakító fehér napkorongon e folt? Mi az anyaga? A mai megállapodások szerint (mivel a tudomány e kérdést még nem döntötte el) azt mondhatjuk, hogy a folt a Nap felületén úszó felhőréteg.

Különösen érdekes, hogy gyakoriságuk bizonyos időközökhez van kötve. Megjelenésük 11 évenként várható. E 11 éves szakaszban van egy foltzegény és egy gazdag év és ezek a Föld fizikai sajátságainak változásaiban is visszatükröződnek.

Így a földmágnességi viszonyok határozott kapcsolatot mutatnak a napfoltok gyakoriságával és nagyságával. Így pl. 1892 tavaszán egy óriás napfolt tűnt föl, mely szabad szemmel is látható volt s ugyancsak azon időben Magyarország több helyén (Budapest, Jászberény), valamint Polóban éjszakai fényt észleltek.

NAPFOLTOK.

De befolyásuk az időjárásra is kiterjed. Kétségtelen, hogy a napfoltok és a meteorológiai tünetek közt is szoros viszony van.

Valószínű, hogy a légkör szakaszos változásait nem csupán a napfoltok okozzák, hanem hogy a két jelenség közös, vagy több egymásra ható ok eredménye, mi által a szakaszok némely eltérése magyarázatot nyer.

Ennek folytán a napfoltok gyakoriságának összefüggését a légkör változásaival tagadnunk lehetetlen ugyan, de az időjárás jelenségek szakaszossága annyira ki van téve ismeretlen zavarásoknak, hogy nem remélhető, hogy ezt az időjárásnál rövid idő alatt sikerrel használhassuk.

KÉT DIÁK LEVELEZÉSE.

Kedves filozófusom,

Julius 21.

Fenyőházáról írok. Az a Bagos-féle beszéd valóságos remekmű. Nem győztem csodálni, pedig nekem kevés érzékem van az igazán komoly dolgok iránt. A csejthei várromot is megnéztem utolsó levelem óta. Borzalmas mondája van annak a romhalmaznak. Igaz-e, hogy Báthori Erzsébet örült volt? Én igen természetesen találok, mert olyan kegyetlenség jőzán embertől nem telhetik ki.

A tótok is mesélnek a fehér arcú úri asszonyról, de hogy mit mesélnek, azt biz én nem tudom. A Vág völgye igen szép. A romok, melyek jobbról-balról fel-feltűnedeznek, szerfölött érdekessé teszik. A ruttkai állomáson találkoztam egy kollégámmal, a ki Németországba igyekezett. Alaposan lehordottam, s valóságos predikációt tartottam neki a hazafiasságról. Tudod, ilyesmit az ember gyakran olvas a lapokban, s minden fürdőszézon kezdete alkalmas arra, hogy előrántsuk. Igaz, bizony, a trencsényi új ezimbora alaposan cserbe-hagyott, másnap már nem találtam őt a kávéházban.

A tótok apró, keskeny földjei a nagy hegyek lábában nagyon szegényesnek tetszik nekem. Akár zabbal, akár rozsossal, akár krumplival ültetik be: teremhet-e annyi, hogy abból megélhesenek? Egy-egy faluból csaknem minden épkéz-láb tót kivándorolt Amerikába. Csak az öregek és a gyermekek maradtak otthon. A mint olyan alázatosan köszöntgettek nekem, sehogy sem tudtam elgondolni, hogy ezek az emberek a nyüzsgő-pezső életű Amerika nagy városaiban megtudjanak élni. Pedig megélnék, még haza küldeni való pénzük is akad.

Nagy a meleg, nem politizálok. Ez a Fenyőháza oly gyönyörű, hogy le sem tudom írni. Tudod, Imre, hogy a természet szépségeinek leírásához külön tehetség kell, s ez nekem még a leg-minimalisabb mértékben sem adódott meg. Én csak nézem a nagy fenyvest, elmegyek sétálni, fürdöm a kristálytisza Vágban — vagyis az uszodában, eszem a kitűnő pisztrángot, hallgatom a zenét, igen csinosoknak találok a nyaralókat, talán fölöslegesen csinosoknak is — aztán vége.

Az emberek mindenütt egyformák. Ebben a lipitói rongyos kis faluban egész nagyvárosi szokások divatoznak, mert a sétálgatók ruhái éppen olyanok, mint akár Budapesten.

Részt vettem egy hevenyészett táncmulatságnak is. Meglehetősen fád volt. Kevés a tánczólo gavallér, s az is, a ki van, csak immel-ámmal járja. A te Gazsi barátodat kellene ide küldeni, ő bizonyára kitánczolná a lelkét, eltánczolná az ingét.

Hol és merre van ő? Mikor fogja rajtam elverni a port — a billiárdban?

Tegnap este én is filozofáltam. Ebben is téged majmollak, öregem. Az ablakomat nem nyitottam ki, mert a lipitói levegő éjjel nem alkalmas arra, hogy az ember beeressze a hálósobájába. Tudod-e min morfondiroztam? A falusi emberek okosabbak, mint mi nagyvárosiak. Közelebb vannak a

természethez s így az Istenhez is. Nem hecczelik magukat agyon mindenféle testi és szellemi munkával. Szép csendesen élnek egyik napról a másikra; mértékletesebben és egyszerűbben táplálkoznak, bizonyára hosszabb ideig is élnek. Hanem azt nem tudom, hogy meg vannak-e a sorsukkal elégedve, ez már egészen más kérdés.

Nem bölcselek, mert zöldség sül ki belőle. Holnap után megyek Liptó-Szent-Miklóra, aztán egy kicsit barangolok a környéken, s főhadi szállásomat átteszem Kassára. Ebből az következik, hogy a leveledet mely e hét folyamán leszen meg-irandó, irányítsd Kassára.

Az emberek úgy szokták tenni, hogy mihelyt két hétre elmennek valami idegen földre — rögtön könyvet írnak róla. Bezzeg én nem tudnám megeselekedni. Legfeljebb azt jegyzem meg, hogy hol ettem rosszul és hol tűrhetően. Te ezek a levelekkel is meg fogsz elégedni, mert akár esik jól nekem a trencsényi rostélyos, akár tűrhetőleg a fenyőházi burjúszelet — én téged föltlenül szeretlek. A papám aggódik, hogy már nem lesz pénzem. Nagy tékozlónak tart, pedig van még, sőt megteszem vele azt a tréfát, hogy haza is viszek. Megkapod rendesen az anizkszjaimat?...

Édes anyád kezét csókolja, téged ölel

csavargó

Aladárod.

VEGYESEK.

Foucault ingakisérletét megismétlik. Flammarion Camille, a híres párisi csillagász a Pantheonban, melynek kupolája 83 méter magas, megismétli Foucault ingakisérletét, melylyel ez bebizonyította a föld forgását. Az előkészületeket már meg is tette Flammarion. A kupola boltozatának közepén egy 75 méter hosszú drótot alkalmazott, melyhez az egy méter hosszú súlyt odailleszti. Ezenkívül felállították már a fakorlátokat is, mert Flammarion a nyilvánosság előtt akarja kísérleteit megtenni s népszerű magyarázatokkal szolgálni. Foucault tudvalevőleg 1852-ben óriási feltűnést keltett szintén a Pantheonban végzett ingakisérleteivel, melylyel a föld forgását bizonyította. Foucault drótja azonban csak 67 méter hosszú volt s több darabból, míg Flammarioné egy darabból áll s roppant vékony: 0.72 milliméter átmérőjű. A súly 28 kilós ólomgolyó lesz. Németországban Foucault ingakisérletét tudvalevőleg megismételte Schverd a speyeri domban és Garthe a kölni domban, mindkettő fényes eredménnyel.

A kutyatermesztő madár. Dél-Amerika nagy-kiterjedésű erdősegeiben az Amazon folyamtól északra él egy «jakamik» nevű madár. Ez a madár soha sem hagyja el az erdőt; ha elfogják, könnyű szerrel szelídíthető és mint nyáj- és baromfiőrzo használható. Reggel kihajtja a tyúkokat és kacákat a mezőre, este pedig hazahajtja őket. A jakamik csakhamar megismeri gazdája hangját s mindenhová követi és engedelmeskedik neki. Czirógatásnak nagyon örül a kutyatermesztő madár és rendkívül féltékeny az olyan háziállatra, a melyről azt hiszi, hogy vele gazdája kedvéért versenyez. Így a legnagyobb dühvel rohanja meg a kutyát és macskát, a melyek futva menekülnek csőre és szárnyapáiról. Gazdája távollétében a jakamik szomorú, hazatérésekor pedig nagy örömmel fogadja.

Jejige: Fejtörő az elme sportja.

Algebrai kérdés:

Ha valamely szám 5-szörösét 43-ból levonom, a maradék 7-tel nagyobb lesz, mint maga a szám? Melyik ez a szám? *(Nerád Béla.)*

Földrajzi kérdés:

Hogy nevezik azt a folyót az amerikai Egyesült-Államokban, mely a Szikla-hegységben ered, átszeli Új-Mexikót, Texast és az Indian-Territoriumban az Arkansasha szakad? *(Csiszár József.)*

Koczká-rejtvény.

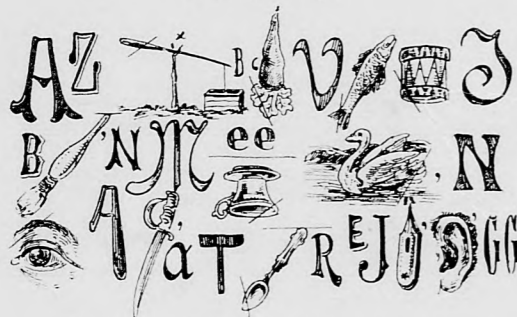
A következő betűkből oly szavak alakítandók, melyek felülről lefele és balról jobbra ugyanazt a szót adják:

a	a	e	e	é
é	g	i	i	
l	m	ny		
ny	m			
k				

1. Tudomány.
2. Fontos elem.
3. Kötőszó.
4. A száj egy része.
5. Egy betű.

(Malártsik Lajos.)

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1902 augusztus 3.

15. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Vegyteni kérdés: Mészkö. **Számtani kérdés:** Az egyiknek 12.000, a másiknak 6000 koronája van. **Történelmi kérdés:** Póitiérs. **Képrejtvény:** A visszaemlékezés az egyedüli paradicsom, melyből ki nem hajthat bennünket semmi.

Heljesen fejtették meg: Hoszpotzky Ernő, Vörnle János, Glazsevszky Ádám, Janik László, Popper József, Schleicher Ferencz, Brünauer Endre, Mattyasovszky Lajos, Fehér Izidor, Grünfeld Ferencz, Szedlacsék Károly, Szabó Lajos, Braun Géza, Majtinszky Miksa, Török Sándor, Tóth Kálmán, Veumann Antal Mór, Májay Ervin, Wettin Jenő, Imreh Béla, Lőrincz Ferencz és Dezső, Szepessy Géza Jenő, Ligeti Károly, Fejes Gábor, Köves János, Holländer Sándor, Fiedler Kálmán, Tolnai

Ernő, Prágyik Flóris, Karczag Jenő, ifj. Barthonek Károly, Taubinger Zoltán, ifj. Mohai Lajos, György Lajos, Barts Jenő, Somogyi Zsigmond, Dobránszky Ede, Diemár Kálmán, Krepelka Ferencz, farkasfalvi Mauchs Jenő, Hoensch Gusztáv, Székely Arthur, Breuer E., Kuzma Albert, Balogh István, Spitz Emil, Báthy Gyula. A kitűzött könyvjutalmat (Nala és Damajánti, díszkötésben) *Fejes Gábor* főgimn. VII. o. t., jász-kiséri előfizetők nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

W. I. (Budapest). Küldje be; ha a játékban érdekes mozzanatok találunk, úgy közöljük. — **G. I.** (Tömörkény). Rejtvényei igen könnyűk. Levelére legközelebb válaszolunk. — **B. G.** A nagy mennyiségnek a minőség legkevésbé sem felel meg; alig akad egy-két közölhető a 20 kérdés között. — **M. M.** Ügyes; legközelebb közöljük. — **Turcsányi Elek** (Budapest, Koszorú-utca 22., II., 33.) több napra terjedő kirándulást tervez gyalogszerrel. A ki részt akar venni, írjon címére. — **Gy. L.** (Csík-Szt.-Márton). 1. Rejtvényei nem közölhetők. 2. A sakkrejtvényt átadtuk a rovatvezetőnek. — **Julius.** 1. A «Természet» című lap főszerkesztője Lendl Adolf dr. Előfizetési ára egy évre 6 korona, mely összeg Donáti-utca 7. sz. alá küldendő be. 2. A Középiskolai Matematikai Lapok előfizetési ára 4 kor. 80 fillér. 3. Tartalomjegyzék a második félévhez is lesz. 4. Kaphat. 5. Ha jó, küldje be. — **Sz. M.** (Nagy-Nyulas). 1. Talán egy hónappal ezelőtt írtunk Jászai Rezső kis tanulmányáról. Igen érdekes könyv s ezélnak meg is felelne. 2. A másik munkát Vörösmarty összes művei között megtalálja. — **M. K.** (Abony). Tehet pótvizsgálatot. — **F. Ö.** (Arad). Levelét nem kaptuk meg; szíveskedjék kérdéseit megismételni. — **Túrista.** A pályázat szeptember végén jár le. Három díj kerül kiosztásra. — **M. V.** A kért m. első füzet az ősszel jelenik meg. Szerkesztője Heinrich Gusztáv, egyetemi tanár.

!! Megjelent !!

Lombfűrészeti és faragászati különlegességekből összeállított nagyszabású album és árjegyzékünk, mely tartalmazza az összes idevágó kellékek és díszvasalások képes gyűjteményét. Mivel a fentemlített cikkek és kellékek ez ideig jórészt **Bécsből** szereztek be, indítatva éreztük magunkat egy minden tekintetben modern és terjedelmes album összeállítására, miáltal lehetővé tesszük minden oly cikket **előnyös, olcsó és gyors** beszerzését, mely eddig csak **külföldről** jóval nehezebben és **nagyobb költséggel** történhetett. Tisztelettel. 9076
Kiss Ernő és Társa, Budapest, VII., Erzsébet-körút 17.
Arjegyzék kiadásra bérmentve.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

KOMÉDIÁS PALKÓ

VASÁRNAPI EMLÉKEK.

Két elbeszélés serdülők számára.

Közli

GAAL MÓZES

Neogrády Antal és Goró Lajos képeivel.

Ára füzve 2 K., vászonkötésben 3 K 40 f.

FRANKLIN-TÁRSULATI NYOMDAJA

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES. Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	Budapest, IV. ker., Egyetem-utca 4. szám. Kéziratokat nem adunk vissza.
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.		
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.		
<i>Megjelenik minden vasárnap.</i>		

VADNAY KÁROLY.

(1832—1902.)

A magyar írói gárdának egyik legnemesebb ízlésű és legbuzgóbb tagja halt meg. Vadnay Károly, a régi «Fővárosi Lapok»-nak három évtizeden át volt szerkesztője, egész sereg író-t nevelt a magyar irodalomnak; hirdette az igazságot és tisztességet; apostola volt a fajszeretetek s alig ismerünk író-t, a kinek a működése oly nagy hatással lett volna főleg a női olvasóközönségre, mint a Vadnay Károlyé.

Műveiből egy végtelenül finom, érzékeny és művelt léleknek a képe sugárzik ki. Élete első felének mozgalmassága, szenvedései, küzdelme még kedvesebbé teszik őt előttünk.

Vadnay Károly 1832 ápril. 28-án született Miskolczon. Irodalomkedvelő apjának hajlamait örökölte. Középiskolai tanulmányait be sem

fejezte, midőn a 16 éves ifjú önként beállott honvéddnek s végig küzdötte a szabadságharcot. Mint főhadnagy szerepelt az utolsó csatákban s a világosi fegyverletétel után egy ideig bűjdosott. Kézre került s besorozták a császári hadseregbe közlegény gyanánt. Jajkeserves dolga volt az ilyen besorozott magyar ifjaknak, de Vadnay Károly türelme nem fogyott el s a szenvedések még jobban megedzették, még mélyebbé tették szívében a faj és haza iránt való szeretetet. Midőn a katona-

ságtól megszabadult, visszatért Pestre s tollat vett a kezébe. Először álnév alatt verseket írt, majd novella-írásra tért át s rövid idő alatt egyik legszivesebben olvasott írója lett a közönségnek, főleg pedig a nő-közönségnek. Elbeszélései kötetben is megjelentek; regényei találoan festették a középosztály társadalmát. Gyöngéd lelke, finom

ízlése, a nagy gond, melylyel írt, jótékony hatással voltak az ifjú lelkekre. Midőn a Tóth Kálmánnal együtt megalapított «Fővárosi Lapok»-nak, ez egyetlen szépirodalmi lapnak a szerkesztését átvette 1864-ben, már általánosan kedvelt író volt, részese minden irodalmi és művészeti mozgalomnak. Csaknem 30 évig szerkesztette ezt a lapot s mihelyt kezét levette róla, a lap is rövid idő múlva meghalt.

Irodalmunk történetében nagyon fontos időszak volt ez a 30 év. Vadnay kertészkedett; gyöngye palántákat erősített, vadvirágokat oltott

be, nemes jóakarattal bátorította az igazi tehetségeket, irodalmi-faiskolájából izmos, erőteljes fák kerültek ki. Ő volt talán az utolsó azok közül az írók közül, a kik nem zárkoztak el a kezdő írók elől, hanem atyai jóakarattal támogatták őket.

E sorok írója hálás szeretettel gondol vissza reá s nagyon sokan vannak még, a kiket Vadnay Károly halálának híre hallatára hasonló érzés száll meg. Ez pedig minden magasztalásnál többet ér.

VADNAY KÁROLY.